

POSTANOWIENIE

Dnia 4 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa I.D.
przeciwko J. [...] Sp. z o.o. w K.
o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 czerwca 2019 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w O.
z dnia 23 marca 2018 r., sygn. akt IV Pa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 240 zł
(dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. wyrokiem z dnia 23 marca 2018 r. oddalił apelację powódki I.D. od wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 20 grudnia 2017 r., którym oddalono jej powództwo przeciwko pozwanej J. [...] Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. o przywrócenie do pracy i zapłatę wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów za instancję odwoławczą.

W motywach orzeczenia Sąd Okręgowy podniósł, że Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych i wyczerpujących ustaleń stanu faktycznego, z którego wywiódł trafne wnioski, a w konsekwencji dokonał trafnej jego oceny. Kwestię

sporną stanowiła bowiem ocena zachowań powódki, naruszających godność osobistą pracowników pozwanej. Powódka starając się uzyskać jak najlepsze wyniki w pracy wzbudzała wśród pracowników pozwanej poczucie braku doskonałości, publicznie krytykowała ich kompetencje i przydatność, eksponowała błędy, wymuszała posłuszeństwo groźbą zwolnienia z pracy. Swoim zachowaniem negowała standardy zachowania opisane w Kodeksie postępowania Grupy J. oraz w uchwale w sprawie wprowadzenia polityki przeciwdziałania dyskryminacji oraz molestowania. W dniach od 25 czerwca do 4 lipca 2016 r. działała Komisja Antymobbingowa, powołana na skutek skargi złożonej w dniu 1 czerwca 2016 r. przez E.N. i O.J., z ustaleń której wynika, że powódka swoim zachowaniem naruszyła podstawowe obowiązki pracownicze, długotrwale i powtarzalnie, mimo otrzymywania informacji zwrotnych o negatywnym odbiorze jej zachowań. W dniu 15 lipca 2016 r. pozwana rozwiązała z powódką umowę o pracę na podstawie art. 52 § 1 pkt 1 k.p. wskazując jako przyczynę zawinione naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych na stanowisku kierownika okręgu w postaci obowiązku dbałości o dobro pracodawcy, obowiązku przestrzegania w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego i obowiązku lojalności wobec zakładu pracy. W piśmie rozwiązującym umowę o pracę pozwana przytoczyła okoliczności ustalone przez Komisję Antymobbingową i wyjaśniła dlaczego kwalifikuje je jako ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych przez powódkę. Sąd Okręgowy uznał, że pracodawca nie naruszył terminu określonego w art. 52 § 2 k.p., ponieważ jego bieg należy liczyć od dnia zakończenia prac przez Komisję Antymobbingową, tj. od dnia 4 lipca 2016 r. oraz nie uwzględnił stanowiska powódki, że nie można przypisać jej zachowaniom winy umyślnej.

Powódka w całości zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego skargą kasacyjną, domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie prawa materialnego oraz przepisów postępowania, a mianowicie: 1) art. 52 § 1 pkt 1 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy Sąd drugiej instancji sam nie dokonał ustaleń stanu faktycznego w zakresie zachowań powódki, które można kwalifikować jako ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych,

kwestii bezprawności itd.; 2) art. 52 § 1 pkt 1 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że powódka dopuściła się ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych bez konkretnego wskazania tych obowiązków; 3) art. 52 § 1 pkt 1 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że zachowanie powódki może być kwalifikowane jako ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych bowiem można jej przypisać winę umyślną lub rażące niedbalstwo bez wskazania jakie zachowania Sąd drugiej instancji miał na myśli; 4) art. 52 § 1 pkt 1 k.p. w związku z art. 30 § 4 k.p., przez uznanie, że powódka swoim niesprecyzowanym przez Sąd drugiej instancji zachowaniem wypełniła przesłanki wskazanej normy i pracodawca zasadnie rozwiązał z nią umowę o pracę, gdy Sąd ten nie określił, które z przyczyn wskazywanych przez pracodawcę okazały się prawdziwe, bez dokonania rozważań w tym zakresie; 5) art. 52 § 1 pkt 1 k.p. w związku z art. 30 § 4 k.p., przez ich niewłaściwe zastosowanie i zakwalifikowanie przez Sąd drugiej instancji jako ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych zachowania powódki podczas promowanych przez pracodawcę szkoleń kadry pracowniczej w sytuacji, gdy wskazane zachowanie nie jest wymienione nawet przez samego pracodawcę w pisemnym oświadczeniu woli o rozwiązaniu umowy o pracę jako przyczyna uzasadniająca rozwiązanie umowy o pracę, a jedynie było podnoszone w toku procesu; 6) art. 52 § 2 k.p., przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie przez Sąd drugiej instancji, że pracodawca zachował ustawowy termin przewidziany w tym przepisie bowiem zaczął on biec od dnia 24 czerwca 2016 r., kiedy podjęto decyzję o powołaniu Komisji Antymobbingowej, podczas gdy powinien on być liczony od dnia przesłania skargi na powódkę do A.W-R. tj. od dnia 1 czerwca 2016 r.; 7) art. 52 § 1 pkt 1 k.p. w związku z art. 94³ § 2 k.p., przez ich niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy Sąd drugiej instancji wskazuje, że powódka oczywiście nie dopuściła się mobbingu, jednocześnie badając kwestię naruszenia interesu pracodawcy i odwołując się do konsekwencji, jakie pracodawca ponosi wskutek mobbingu; 8) art. 382 k.p.c., polegające na bezpodstawnym pominięciu przez Sąd drugiej instancji części zebranego w sprawie materiału dowodowego, a mianowicie dokumentów przedłożonych przez powódkę w pozwie oraz jej dokumentacji medycznej wskazujących na jej relacje z pracownikami; 9) art.

378 § 1 k.p.c., przez uchybienie obowiązowi rozpoznania sprawy w granicach apelacji przez nie odniesienie się do wszystkich sformułowanych w niej zarzutów; 10) art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c., przez sporządzenie wadliwego uzasadnienia wyroku przez Sąd drugiej instancji bez wskazania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia i bez powołania się na ustalenia Sądu pierwszej instancji.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powódka wskazała, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, co stanowi przyczynę przyjęcia jej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy w myśl art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. bowiem orzeczenie Sądu drugiej instancji zostało wydane w wyniku licznych naruszeń prawa o charakterze kwalifikowanym i jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa oraz ugruntowaną wykładnią przepisów prawa, widocznych bez głębszej analizy prawniczej, dostrzegalnych dla tzw. „przeciętnego prawnika”. Waga naruszeń zauważanych *prima facie*, ich mnogość oraz ich oczywistość i wpływ na treść orzeczenia powodują, że orzeczenie jest jednoznacznie wadliwe w takim stopniu, iż nie może się ostać. Sąd drugiej instancji naruszył w ten sposób art. 328 § 2 k.p.c., art. 52 § 1 pkt 1 k.p. w związku z art. 30 § 4 k.p., art. 52 § 1 pkt 1 k.p., art. 52 § 2 k.p., a także art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz zasądzenie na jej rzecz od powódki kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującego od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania

sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarga kasacyjna nie stanowi bowiem ogólnie dostępnego środka zaskarżania orzeczeń niesatysfakcjonujących stron.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na oczywistą zasadność skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona, skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Przy czym przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało

wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Ma to szczególne znaczenie w sytuacji, w której oczywista zasadność skargi kasacyjnej miałaby polegać na oczywistym naruszeniu przepisów procesowych, gdyż stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżący więc musi wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), iż kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96 - OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436).

Skonfrontowanie uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z motywami zaskarżonego wyroku nie pozwala stwierdzić, aby spełnione zostały przesłanki, na które powołuje się skarżący. Teza o oczywistej sprzeczności zaskarżonego orzeczenia z prawem opiera się w pierwszej kolejności na założeniu, że Sąd drugiej instancji naruszył art. 328 § 2 k.p.c. przez niedokonanie ustaleń stanu faktycznego i jednoczesnym brakiem powołania się na przyjęcie ustaleń dokonanych przez Sąd pierwszej instancji. Natomiast Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną wtedy, gdy uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji zawiera braki uniemożliwiające dokonanie przez Sąd Najwyższy oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 listopada 2017 r., I CSK 607/16, LEX nr 2426560; z dnia 21 czerwca 2017 r., II PK 43/17, LEX nr 2336003; z dnia 12 stycznia 2017 r., I CSK 745/15, LEX nr 2240406;

z dnia 8 lipca 2015 r., II PK 282/14, OSNP 2017 nr 6, poz. 66; z dnia 14 czerwca 2012 r., I UK 17/12, LEX nr 1229807 czy postanowienie z dnia 22 maja 2013 r., III CSK 293/12, OSNC 2012 nr 12, poz. 148). Tylko wówczas stwierdzone wady mogą mieć wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2013 r., II UK 301/12, LEX nr 1409166 i powołane tam orzeczenia). Ten pogląd oparty jest na spostrzeżeniu, że w przepisie art. 328 § 2 k.p.c. została uregulowana konieczna zawartość uzasadnienia wyroku, sporządzanego - co oczywiste - po jego wydaniu. Sytuacja taka nie ma miejsca w niniejszej sprawie bowiem skarżąca wadliwość sporządzenia uzasadnienia upatruje w braku poczynienia i przedstawienia przez Sąd Okręgowy własnych ustaleń faktycznych. Tymczasem, jak prawidłowo zwraca uwagę pozwana w odpowiedzi na skargę kasacyjną, w sytuacji, gdy sąd drugiej instancji nie uzupełnia postępowania dowodowego ani, po rozważeniu zarzutów apelacyjnych, nie znajduje podstaw do zakwestionowania oceny dowodów i ustaleń faktycznych orzeczenia pierwszoinstancyjnego, może te ustalenia przyjąć za podstawę faktyczną swojego rozstrzygnięcia. Wystarczające jest wówczas, by stanowisko to znalazło odzwierciedlenie w uzasadnieniu orzeczenia sądu odwoławczego. Jednakże w braku wyrażenia takiego stanowiska wprost w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji przyjmuje się, że nie doszło do naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., gdy na podstawie treści uzasadnienia da się stwierdzić, że ustalenia te zostały zaakceptowane (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 stycznia 2010 r., I CSK 197/09, LEX nr 564749; z dnia 29 kwietnia 2016 r., I CSK 306/15, LEX nr 2032362; z dnia 3 kwietnia 2019 r., II CSK 274/18, LEX nr 2647594 czy postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2014 r., III SK 27/13, LEX nr 1482411; z dnia 6 czerwca 2018 r., III CSK 51/18, LEX nr 2508504; z dnia 5 marca 2019 r., III CSK 204/18, LEX nr 2629804). O oczywistości skargi nie świadczy także wywód prawny dotyczący naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c., ponieważ koreluje on przede wszystkim z brakiem poczynienia własnych ustaleń faktycznych przez Sąd drugiej instancji, a jak wynika z rozważań poczynionych powyżej takiego uchybienia Sądowi przypisać się nie da.

Podobnie rzecz się ma z zarzutami dotyczącymi naruszeń prawa materialnego, zdaniem skarżącej widocznych *prima facie*, które dotyczą kwalifikacji jej zachowań, uzasadniających rozwiązanie umowy o pracę z powodu ciężkiego

naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych oraz uchybienia terminowi z art. 52 § 2 k.p. Sąd Okręgowy w zakresie stopnia zawinienia podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji odnośnie tego, którym zachowaniom powódki można przypisać winę umyślną, a którym rażące niedbalstwo, tj., że „część zachowań wystąpiła z winy umyślnej, co dotyczy naruszenia dóbr osobistych pracowników poprzez używanie sformułowań oceniających ich negatywnie i zastraszanie poprzez informowanie ich o możliwości rozwiązania stosunku pracy czy postępowania dyscyplinarnego, bowiem przewidywała on wystąpienie skutku i co najmniej się nań godziła. Część zachowań nastąpiła z rażącego niedbalstwa, kiedy to powódka przekraczała zasady minimalne prawidłowego zachowania się w kontaktach z podwładnymi”. Do takiej właśnie kwalifikacji zachowań skarżącej odnosi się w motywach orzeczenia Sąd Okręgowy, a sformułowania - wskazywane przez skarżącą we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania – jako „takie zachowania”, „w związku z takimi zachowaniami” wyrwane są z kontekstu tych rozważań. Ponadto za pomocą tak sformułowanych naruszeń prawa materialnego skarżąca *de facto* kwestionuje ustalenia faktyczne, zaś każdy zarzut skargi kasacyjnej, który ma na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalny (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 czerwca 2006 r., IV CSK 100/06, LEX nr 1101306; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 211/06, LEX nr 1102310; z dnia 20 stycznia 2016 r., II UK 292/15, LEX nr 2026233). Inaczej rzecz ujmując, z powołaniem się na podstawę kasacyjną z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. nie można zwalczać prawidłowości ustaleń faktycznych (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 1997 r., II CKN 18/97, OSNC 1997 nr 8, poz. 112). Tym samym, nie ma żadnej możliwości uznania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z powodu naruszenia przepisów prawa materialnego, które to zarzuty miałyby prowadzić do podważenia przyjętej przez Sąd drugiej instancji podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, jak to czyni skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi w niniejszej sprawie do rozpoznania.

Z kolei w kwestii wykładni i ustalania początku biegu terminu z art. 52 § 2 k.p. istnieje bogate orzecznictwo sądowe, które przyjmuje, że bieg miesięcznego

terminu rozpoczyna się od chwili, w której pracodawca uzyskał w dostatecznym stopniu wiarygodne informacje uzasadniające jego przekonanie, że pracownik dopuścił się czynu nagannego w stopniu usprawiedliwiającym niezwłoczne rozwiązanie umowy o pracę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 1999 r., I PKN 318/99, OSNAPiUS 2001 nr 5, poz. 155), czyli od zakończenia, podjętego niezwłocznie i sprawnie przeprowadzonego, wewnętrznego postępowania, sprawdzającego uzyskane przez pracodawcę wiadomości o niewłaściwym zachowaniu pracownika (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2016 r., II PK 37/15, LEX nr 2026396). Do oceny przekroczenia terminu z art. 52 § 2 k.p. Sąd Najwyższy odniósł się również szeroko w wyroku z dnia 7 czerwca 2017 r., I PK 183/16 (LEX nr 2320362), wskazując, że pracodawca musi mieć możliwość podjęcia racjonalnej decyzji. Dlatego w orzecznictwie przyjmuje się, że momentem uzyskania wiadomości o zachowaniu wyrządzającym szkodę jest data, w której pracodawca uzyskał wiadomość o faktach, z których - przy prawidłowym rozumowaniu - można i należy wyprowadzić wniosek, że szkoda jest wynikiem zawinionego działania lub zaniechania pracownika (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2002 r., I PKN 587/01, LEX nr 577448). Miarą sprawności postępowania sprawdzającego są konkretne okoliczności faktyczne, a przede wszystkim rodzaj materii podlegającej weryfikacji. Wobec powyższego Sądy obu instancji prawidłowo przyjęły, że termin ten nie mógł rozpocząć swojego biegu od dnia złożenia skargi na skarżącą do A.W-R. a najwcześniej od zakończenia postępowania przez Komisję Antymobbingową.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).